
NAUKA O PRZESTĘPSTWIE

adw. dr Łukasz Twarowski

MIEJSCE PRAWA KARNEGO W SYSTEMIE PRAWA

subsidiarny charakter prawa karnego

miejsce nauki o przestępstwie w nauce prawa karnego

NAUKA PRAWA KARNEGO I NAUKI POKREWNE

- kryminologia - nauka o przestępczości i przestępcy
 - wiktymologia - nauka o ofierze przestępstwa
 - kryminalistyka - metody i środki wykrywania przestępstwa
 - nauka o polityce kryminalnej
 - nauki penitencjarne
-

PRAWO KARNE

- prawo karne materialne
 - prawo karne procesowe
 - prawo karne wykonawcze
 - *prawo karne skarbowe, prawo karne wojskowe, postępowanie w sprawach nieletnich, prawo o wykroczeniach, prawo karne międzynarodowe*
-

DEFINICJA PRAWA KARNEGO (MATERIALNEGO)

- Prawo karne jest dziedziną prawa określającą jakie zachowania naruszające określone normy postępowania stanowią czyny karalne, jakie są zasady odpowiedzialności karnej, a także jakie kary, środki karne lub środki zabezpieczające mają być stosowane do sprawców przestępstw
-

FUNKCJE PRAWA KARNEGO

- funkcja sprawiedliwościowa
 - funkcja ochronna
 - funkcja gwarancyjna
-

PODSTAWOWE ZASADY PRAWA KARNEGO

- zasada odpowiedzialności karnej za czyn
 - zasada winy i indywidualizacji - art. 1 § 3 kk
 - zasada humanitaryzmu
 - zasada nullum crimen sine lege
 - zasada lex retro non agit
-

Zasada humanitaryzmu

art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950 r.:

„Nikt nie może być poddany torturom ani niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu”

art. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 r.:

„Nikt nie będzie poddawany torturom lub okrutnemu, niehumanicznemu albo poniżającemu traktowaniu lub karaniu. W szczególności nikt nie będzie poddawany, bez swojej zgody swobodnie wyrażonej, doświadczeniom lekarskim lub naukowym”

art. 40 Konstytucji RP:

„Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych”

art. 3 Kodeksu karnego:

„Kary oraz inne środki przewidziane w tym kodeksie stosuje się z uwzględnieniem zasad humanitaryzmu, w szczególności z poszanowaniem godności człowieka.”

Zasada nullum crimen sine lege

art. 11 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r.

art. 7 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950 r.

art. 15 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 r.

art. 42 Konstytucji RP:

Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia

art. 1 § 1 Kodeksu karnego:

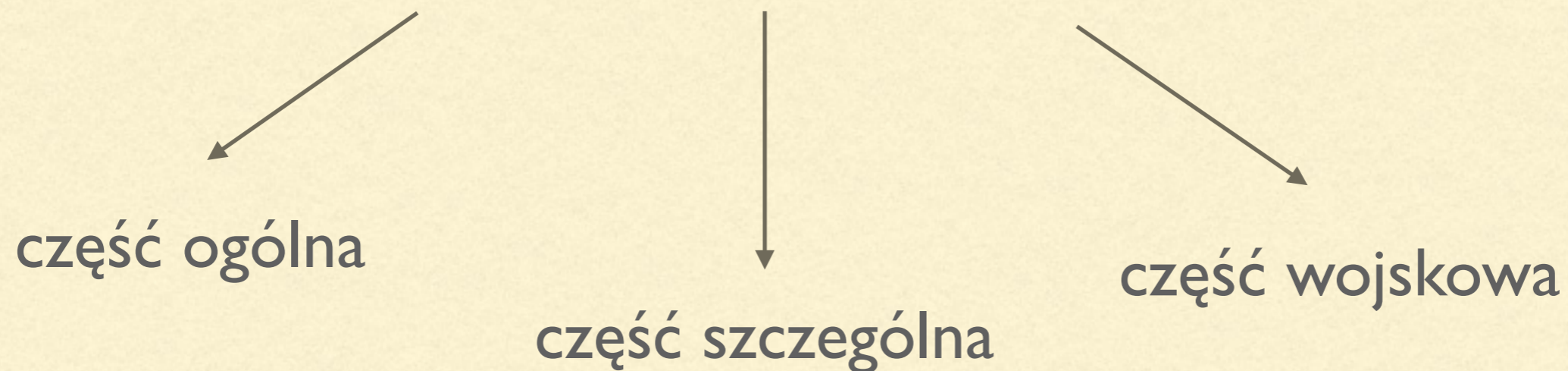
Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia

REGUŁY WYNIKAJĄCE Z ZASADY NULLUM CRIMEN SINE LEGE

- nullum crimen sine lege scripta
 - nullum crimen sine lege certa
 - zakaz analogii na niekorzyść oskarżonego
 - lex retro non agit
 - nulla poena sine lege
-

ŹRÓDŁA POLSKIEGO PRAWA KARNEGO

Kodeks karny z 1997 r. (obowiązuje od 1.9.1998 r.)

-
- przepisy innych ustaw określające odpowiedzialność karną (zawarte z reguły w części „Przepisy karne”)
 - Konstytucja i umowy międzynarodowe

wyrok SN z 17.10.1991 r., II KRN 274/91: art. 15 MPPOP zakazujący stanowienia ustaw karnych z mocą wsteczną wywiera bezpośredni skutek na polskie prawo karne i wobec tego wszelkie retroaktywne przepisy karne, jako sprzeczne z normą międzynarodową, nie mogą być stosowane, nawet jeżeli ustawodawca takie przepisy w ustawie karnej zamieścił

- wpływ na prawo karne wywierają: orzecznictwo i doktryna
-

OBOWIAZUJĄCIE USTAWY KARNEJ POD WZGLĘDEM CZASU

art. 1 § 1 kk: Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia

art. 4 § 1 kk: Jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy

art. 6 § 1 kk: Czyn zabroniony uważa się za popełniony w czasie, w którym sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany

-
- art. 42 ust. 1 Konstytucji: Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie ukaraniu za czyn, który w czasie jego popełnienia stanowił przestępstwo w myśl prawa międzynarodowego
 - art. 7 ust. 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka: Nikt nie może być uznany za winnego popełnienia czynu polegającego na działaniu lub zaniechaniu działania, który według prawa wewnętrznego lub międzynarodowego nie stanowił czynu zagrożonego karą w czasie jego popełnienia. Nie będzie również wymierzona kara surowsza od tej, którą można było wymierzyć w czasie, gdy czyn zagrożony karą został popełniony.
 - art. 15 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych: Nikt nie może być skazany za czyn lub zaniechanie, które w myśl prawa wewnętrznego lub międzynarodowego nie stanowiły przestępstwa w chwili ich popełnienia. Nie może być również zastosowana kara surowsza od tej, którą można było wymierzyć w chwili popełnienia przestępstwa. Jeżeli po popełnieniu przestępstwa ustanowiona zostanie przez ustawę kara łagodniejsza za takie przestępstwo, przestępca będzie miał prawo z tego korzystać.
-

-
- pojęcie „ustawy względniejszej”
 - pojęcie „ustawy nowej”
 - pojęcie „ustawy poprzednio obowiązującej”
 - pojęcie „czasu orzekania”
 - pojęcie „czasu popełnienia przestępstwa”
-

POJĘCIE USTAWY WZGLĘDNIJSZEJ

- celem oceny, która z ustaw ma charakter względniejszy dla sprawcy przyjmuje się metodę porównania hipotetycznych orzeczeń wydanych na podstawie tych ustaw
 - *W. Wolter: Aby poprawnie rozstrzygnąć, która z ustaw jest względniejsza dla sprawcy trzeba dokonać dwóch operacji roboczych: przy uwzględnieniu całego konkretnego sprawcy i całego stanu prawnego wymierzyć karę według nowej ustawy, następnie według dawnej - wtedy ujawni się z miejsca czy ustawa dawna jest względniejsza dla sprawcy, czy też nie*
 - porównywanie ustaw musi mieć charakter kompleksowy tj. uwzględniać wszystkie ujemne konsekwencje wydanego o te ustawy orzeczenia
-

Porównanie powinno uwzględniać:

- regulacje dotyczące rodzaju i wysokości kar i środków karnych
 - instytucje sądowego wymiaru kary
 - stosowanie warunkowego umorzenia
 - stosowanie recydywy
 - zasady wymiaru kary
 - warunkowe przedterminowe zwolnienie
 - amnestie
 - przepisy dotyczące miejscowego stosowanie ustawy karnej
-

OBIEKTYWNA I SUBIEKTYWNA OCENA DOLEGLIWOŚCI KARY:

- Ocena która z ustaw jest względniejsza dla sprawcy dokonywana powinna być w oparciu o przesłanki obiektywne, a nie subiektywne przekonanie sprawcy przestępstwa, chociaż jego oświadczenie w tym zakresie powinno stanowić najistotniejszą dyrektywę rozstrzygania sytuacji wątpliwych
-

-
- pojęcie „ustawy nowej”
 - pojęcie „ustawy poprzednio obowiązującej” (stan prawny między czasem popełnienia przestępstwa a czasem orzekania)
 - pojęcie „czasu orzekania” (wydanie merytoryczne rozstrzygnięcia)
 - pojęcie „czasu popełnienia przestępstwa” (czas działania lub zaniechania działania, do którego sprawca był obowiązany)
-

MOMENT ZMIANY USTAWY I FORMA ZMIANY	MIĘDZY CZASEM CZYNU A ORZEKANIA	PO WYDANIU ORZECZENIA
penalizacja	art. 1 § 1 kk - zakaz retroaktywności ustawy nowej	art. 1 § 1 kk - zakaz retroaktywności ustawy nowej
depenalizacja	brak podstaw odpowiedzialności - art. 4 § 1 kk nakaz stosowania ustawy nowej	art. 4 § 4 kk - zatarcie skazania
zaostwienie kary	art. 4 § 1 kk - zakaz retroaktywnego stosowania nowej ustawy	art. 4 § 1 kk - zakaz retroaktywnego stosowania nowej ustawy
złagodzenie kary	art. 4 § 1 kk nakaz stosowania ustawy nowej	modyfikacja kary w wypadkach przewidzianych w ustawie - art. 4 § 2 i 3 kk

Art. 4. [Zasady stosowania ustawy karnej]

§ 1. Jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy.

§ 2. Jeżeli według nowej ustawy za czyn objęty wyrokiem nie można orzec kary w wysokości kary orzeczonej, wymierzoną karę obniża się do wysokości najsurowszej kary możliwej do orzeczenia na podstawie nowej ustawy.

§ 3. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty wyrokiem nie jest już zagrożony karą pozbawienia wolności, wymierzoną karę pozbawienia wolności podlegającą wykonaniu zamienia się na grzywnę albo karę ograniczenia wolności, przyjmując że jeden miesiąc pozbawienia wolności równa się 60 stawkom dziennym grzywny albo 2 miesiącom ograniczenia wolności.

§ 4. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty wyrokiem nie jest już zabroniony pod groźbą kary, skazanie ulega zatarciu z mocy prawa.

OBOWIAZYWANIE USTAWY KARNEJ POD WZGLĘDEM MIEJSCA

Zasada terytorialności - Ustawę karną polską stosuje się do sprawcy, który popełnił czyn zabroniony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak również na polskim statku wodnym lub powietrznym, chyba że umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowi inaczej (art. 5 kk)

Czyn zabroniony uważa się za popełniony w miejscu, w którym sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany, albo gdzie skutek stanowiący znamię czynu zabronionego nastąpił lub według zamiaru sprawcy miał nastąpić (art. 6 § 2 kk)

O BOWIĄZYWANIE USTAWY KARNEJ POD WZGLĘDEM OSÓB

Rozdział XIII Kodeksu karnego - Odpowiedzialność za przestępstwa popełnione za granicą (art. 109 - 114a kk)

Odmiennie ukształtowana odpowiedzialność obywatela polskiego a cudzoziemca

Zasada narodowości podmiotowej - art. 109 kk - Ustawę karną polską stosuje się do obywatela polskiego, który popełnił przestępstwo za granicą /warunek: podwójna przestępność czynu/

Zasada narodowości przedmiotowej - ograniczona: 110 § 1 kk, nieograniczona: art. 112 kk

Zasada odpowiedzialności zastępczej - art. 110 § 2 kk, zasada uniwersalna (represji wszechświatowej) - art. 113 kk

WARUNEK PODWÓJNEJ PRZESTĘPNOŚCI CZYNU

- Warunkiem odpowiedzialności za czyn popełniony za granicą jest uznanie takiego czynu za przestępstwo również przez ustawę obowiązującą w miejscu jego popełnienia
 - Jeżeli zachodzą różnice między ustawą polską a ustawą obowiązującą w miejscu popełnienia czynu, stosując ustawę polską, sąd może uwzględnić te różnice na korzyść sprawcy
 - Warunek ten nie ma zastosowania do polskiego funkcjonariusza publicznego, który pełniąc służbę za granicą popełnił tam przestępstwo w związku z wykonywaniem swoich funkcji, ani do osoby, która popełniła przestępstwo w miejscu nie podlegającym żadnej władzy państwowej (np. Antarktyda)
-

ZASADA NARODOWOŚCI PRZEDMIOTOWEJ - OGRANICZONA

- co do zasady czyny popełnione przez cudzoziemców za granicą podlegają polskiemu ustawodawstwu karnemu tylko gdy są przestępstwami przeciwko interesom Rzeczypospolitej Polskiej, obywatela polskiego, polskiej osoby prawnej lub polskiej jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej albo są przestępstwami o charakterze terrorystycznym
-

-
- przy stosowaniu ograniczonej zasady narodowości przedmiotowej musi być spełniony warunek podwójnej przestępności czynu, ale jeśli zachodzą różnice między ustawą polską a ustawą obowiązującą w miejscu popełnienia czynu, stosując ustawę polską, sąd może uwzględnić te różnice na korzyść sprawcy
 - wyjątek: osoba, która popełniła przestępstwo w miejscu nie podlegającym żadnej władzy państwowej
-

ZASADA NARODOWOŚCI PRZEDMIOTOWEJ - NIEOGRANICZONA

Niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia czynu zabronionego, ustawę karną polską stosuje się do obywatela polskiego oraz cudzoziemca w razie popełnienia:

- 1) przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu wewnętrznemu lub zewnętrznemu Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 2) przestępstwa przeciwko polskim urządóm lub funkcjonariuszóm publicznym oraz przestępstwa wyłudzenia poświadczenia nieprawdy od polskiego funkcjonariusza publicznego lub innej osoby uprawnionej na podstawie prawa polskiego do wystawienia dokumentu,
 - 3) przestępstwa przeciwko istotnym polskim interesóm gospodarczym;
 - 4) przestępstwa fałszywych zeznań, złożenia fałszywego oświadczenia, opinii lub tłumaczenia, posłużenia się dokumentem stwierdzającym tożsamość innej osoby, poświadczającym nieprawdę lub fałszywym - wobec urzędu polskiego,
 - 5) przestępstwa, z którego została osiągnięta, chociażby pośrednio, korzyść majątkowa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
-

ZASADA ODPOWIEDZIALNOŚCI ZASTĘPCZEJ

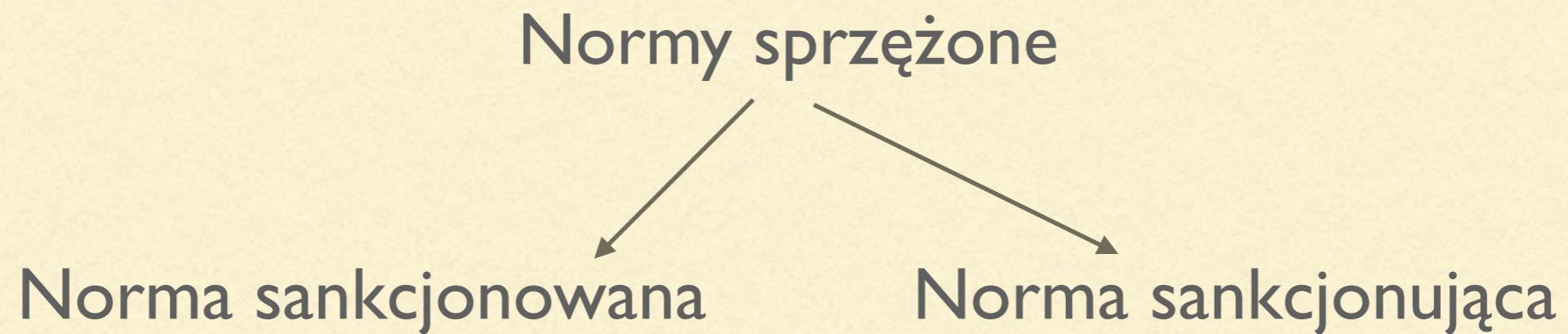
- nie ma zastosowania w sytuacji, gdy w grę wchodzi zasada narodowości przedmiotowej nieograniczona
 - gdy nie ma zastosowania zasada narodowości przedmiotowej nieograniczona a nie zostały spełnione przesłanki do stosowania ograniczonej zasady narodowości przedmiotowej Ustawę karną polską stosuje się jeżeli czyn zabroniony jest w ustawie karnej polskiej zagrożony karą przekraczającą 2 lata pozbawienia wolności, a sprawca przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i nie postanowiono go wydać
-

ZASADA UNIWERSALNA - REPRESJI WSZECHŚWIATOWEJ

- Niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia przestępstwa, ustawę karną polską stosuje się do obywatela polskiego oraz cudzoziemca, którego nie postanowiono wydać, w razie popełnienia przez niego za granicą przestępstwa, do którego ścigania Rzeczpospolita Polska jest zobowiązana na mocy umowy międzynarodowej, lub przestępstwa określonego w Rzymskim Statucie Międzynarodowego Trybunału Karnego, sporządzonym w Rzymie dnia 17 lipca 1998 r. (Dz. U. z 2003 r. poz. 708)
-

-
- IMMUNITET - czasowe lub stałe wyłączenie możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności określonych kategorii osób za wszystkie lub niektóre przestępstwa
 - Stałe wyłączenie karalności: immunitet materialny (np. brak możliwości odpowiedzialności karnej adwokata za przestępstwo znieważenia popełnione w związku z wykonywaniem zawodu)
 - Czasowe wyłączenie karalności: immunitet formalny
-

Struktura normatywna przepisu prawa karnego

Przepis prawa karnego stanowi podstawę dekodowania dwóch odmiennych norm – normy sankcjonującej i normy sankcjonowanej

KONCEPCJA NORM SPRZĘŻONYCH

Norma sankcjonowana – określa adresata i warunki w jakich jest mu coś zakazane, nakazane, dozwolone/hipoteza/ oraz treść owego nakazu, zakazu, dozwolenia/dyspozycja/ skierowana do pewnych kategorii adresatów / adresaci pierwotni/

Norma sankcjonująca – stanowi, że w przypadku naruszenia normy sankcjonowanej zostanie zastosowana dolegliwość której rodzaj i stopień wyznaczony jest w treści tej normy, skierowana do organów władzy państwowej / adresaci wtórni/ Jest formą posiłkującą, uruchamianą tylko wtedy gdy zostaje naruszona norma sankcjonowana.

Norma sankcjonowana

Zakaz lub nakaz
określonego zachowania
(norma merytoryczna)

Elementy normy
sankcjonowanej:
zakres normowania
zakres zastosowania

Norma sankcjonująca

Właściwa norma prawa
karnego, o strukturze
normy kompetencyjnej

Norma dwuelementowa:
zakres zastosowania
(hipoteza)
zakres normowania
(dyspozycja)

NAUKA O PRZESTĘPSTWIE

- Przepęstwem jest wyłącznie czyn człowieka:
 - bezprawny, karalny (zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia), zawiniony, o stopniu społecznej szkodliwości wyższym niż znikomy
-

PROBLEMATYKA CZYNU

- brak odpowiedzialności za myśli, poglądy - musi dojść do ich uzewnętrznienia w formie przewidzianej przez KK (co najmniej przygotowanie do przestępstwa) - ALE: nie jest czynem w rozumieniu prawa karnego zachowanie się człowieka pod wpływem przymusu bezwzględnego, natomiast w przypadku przymusu względnego co prawda mówimy o czynie, jednak w określonych przypadkach brak jest odpowiedzialności karnej

- odpowiedzialność również za zaniechanie - art. 2 KK: Odpowiedzialności karnej za przestępstwo skutkowe popełnione przez zaniechanie podlega ten tylko, na kim ciążył prawny, szczególny obowiązek zapobiegnięcia skutkowi

Zaniechanie to taki sposób zachowania, który cechuje się brakiem określonych ruchów w wymaganym kierunku; w kontekście omawianego przepisu zaniechanie polega na niepodjęciu wymaganych przez normę prawa karnego działań prowadzących do zapobiegnięcia skutkowi ujętemu w opisie znamion określonego przestępstwa materialnego (Zoll (w:) Buchała, Zoll, s. 51). Zasadą jest, że jeśli opis czynu zabronionego (w szczególności jego znamię czasownikowe) jest ujęty na tyle szeroko, iż pojęciowo możliwe jest wypełnienie jego znamion przez zaniechanie, to oznacza to, że dane przestępstwo może być popełnione właśnie przez zaniechanie (np. art. 148, 155, 156, 157 i 189 k.k.) (Wąsek (w:) Górniok i in., t. I, s. 40)

Odpowiedzialność za przestępstwa skutkowe popełnione w postaci zaniechania mogą ponosić tylko takie osoby, które należą do kręgu podmiotów znajdujących się w pozycji gwaranta wobec dobra prawnego, tj. takich podmiotów, na których ciąży obowiązek ochrony bądź określonego dobra przed wszelkimi zagrożeniami, bądź wszelkich dóbr przed określonym zagrożeniem. Obowiązek gwaranta musi mieć charakter prawny i szczególny, co oznacza, że z jednej strony musi on odnosić się do określonego kręgu osób (np. matka, lekarz, funkcjonariusz publiczny), a z drugiej - nie wystarczy, aby miał tylko społeczny, obyczajowy czy moralny charakter. Do źródeł obowiązku gwaranta należą: przepisy ustawy, dobrowolne przyjęcie na siebie zobowiązania, uprzednie zachowanie sprawcy stwarzające lub zwiększające niebezpieczeństwo dla dobra prawnego, choć co do tego ostatniego istnieją kontrowersje w doktrynie.

PRZESTĘPSTWO JAKO CZYN CZŁOWIEKA

Wyjątek: ustawa z dnia 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary

Podmiot zbiorowy podlega odpowiedzialności, jeżeli fakt popełnienia określonego w ustawie czynu zabronionego, przez określoną osobę został potwierdzony prawomocnym wyrokiem skazującym tę osobę, wyrokiem warunkowo umarzającym wobec niej postępowanie karne albo postępowanie w sprawie o przestępstwo skarbowe, orzeczeniem o udzielenie tej osobie zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności albo orzeczeniem sądu o umorzeniu przeciwko niej postępowania z powodu okoliczności wyłączającej ukaranie sprawcy

PRZESTĘPSTWO JAKO CZYN BEZPRAWNY

- przestępstwem jest wyłącznie taki czyn, który pozostaje sprzeczny z określoną przez prawo karne normą sankcjonowaną,
 - czyn taki narusza albo naraża na niebezpieczeństwo określone dobro prawne, narusza określone reguły postępowania z danym dobrem prawnym
 - nie jest popełniony w warunkach wyłączających bezprawność
-

PRZESTĘPSTWO JAKO CZYN KARALNY

- zasada nullum crimen sine lege
 - przestępstwo musi być czynem zabronionym przez ustawę karną, tj. musi odpowiadać ustawowemu opisowi danego typu przestępstwa - tzw. ustawowym znamionom czynu zabronionego
 - funkcja gwarancyjna prawa karnego a znamiona opisowe oraz znamiona ocenne
-

PRZESTĘPSTWO JAKO CZYN ZAWINIIONY

- zasada nullum crimen sine culpa
 - art. 1 § 3 kk: Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu
 - Wina stanowi legitymację do stosowania kary wobec sprawcy przestępstwa. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 3 listopada 2004 r., K 18/03, OTK-A 2004, nr 10, poz. 103, stwierdził: "Każda odpowiedzialność represyjna musi odwoływać się do tej przesłanki zarzucalności, jaką jest możliwość zgodnego z prawem zachowania". Stopień winy pełni także funkcję limitującą wymiar kary (art. 53 § 1 kk)
-

-
- Winę sprawcy ustala się wtedy, gdy można mu zarzucić, że w czasie swego bezprawnego, karalnego i karygodnego czynu nie dał posłuchu normie prawnej, chociaż można było od niego wymagać podporządkowania się normie prawnej
 - Wina w prawie karnym materialnym stanowi personalną (zaadresowaną do konkretnej osoby) zarzucalność popełnionego czynu, której granice wyznacza ustawa karna ustanawiając przesłanki winy i wskazując okoliczności winę wyłączające
-

-
- **FORMY WINY** - postaci strony podmiotowej (art. 9 KK)
 - **UMYŚLNOŚĆ** - zamiar bezpośredni lub ewentualny -
Czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi
 - **NIEUMYŚLNOŚĆ** - lekkomyślność lub niedbalstwo
- Czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć
-

-
- Zarzut uzasadniający winę jest warunkowany aksjologicznie i kulturowo. Przypisanie sprawcy winy (uznanie go za winnego popełnienia czynu bezprawnego, karalnego i karygodnego) wymaga określenia katalogu przesłanek tego przypisania. Poszczególne przesłanki ustala ustawodawca. Na podstawie regulacji zawartych w kodeksie karnym można sformułować następujące przesłanki przypisania winy:
 - 1) sprawca musi być zdatny do przypisania winy; zdatność sprawcy warunkowana jest jego dojrzałością (art. 10) i poczytalnością, przynajmniej ograniczoną (art. 31);
 - 2) sprawca musi mieć możliwość rozpoznania bezprawności czynu (art. 30) i możliwość rozpoznania, że nie zachodzi okoliczność wyłączająca bezprawność albo winę (art. 29);
 - 3) wymagalność zgodnego z prawem zachowania się musi zachodzić w konkretnej sytuacji (art. 26 § 2)
-